

למידה בגיל הרך וטיפול מטפח בילדים שנעקרו בשל סכסוכים ורדיפות

סדנת רחוב סומסום וועדת ההצלה הבינלאומית (IRC) משיקות התערבות רב-שנתית שתביא חינוך לגיל הרך וטיפול מטפח לילדים ומשפחות המושפעים ממלחמת האזרחים בסוריה, במטרה לפתח מסגרת שניתן להשתמש בה במצבים הומניטריים אחרים. הסכסוך בן שש השנים בסוריה גרם לעקירה מאסיבית, אשר חושפת ילדים לאלימות ומונעת הזדמנויות למידה בגיל הרך החיוניות לרווחתם.

ברחבי העולם מתחולל כיום משבר פליטים במימדים בלתי-נתפשים: ברגע זה ישנם 65 מיליון עקורים, כאשר למעלה ממחצית מהפליטים הנם מתחת לגיל 18 (הנציב העליון של האו"ם לענייני פליטים, מקוון). ההשפעות היומיומיות של אלימות והזנחה מעמידות ילדים אלה בסיכון גבוה לחוות "מתח רעיל", הפרעה לתהליכים הנוירולוגיים והביולוגיים החיוניים להתפתחות מוחית אשר יכולה לגרום לפגיעות לכל החיים, כולל בריאות גופנית ונפשית לקויה וליקויים קוגניטיביים שיובילו לצמצום השתכרותם הכלכלית (Britto et al., 2016). בהינתן מספר הילדים המושפעים, יהיו ההשפעות על החברה בסופו של דבר עצומות.

ילדים הינם עמידים באופן יוצא מן הכלל - את הנזק שנגרם להם ניתן להפוך אם יקבלו טיפול מתאים בהקדם (Britto et al., 2016). אך חרף ההוכחות החזקות המצביעות על הצורך להגן על התפתחות ילדים בגיל הרך בהקשרי משבר, המערכת ההומניטרית מתמקדת בדרך כלל בהישרדות ובצרכים הבסיסיים כגון מזון ומקלט, ומזניחה תחומים קריטיים אחרים: בממוצע, למשל, פחות מ-2% מהמימון לסיוע הומניטרי הולך לחינוך, ומתוך זה אחוז קטן ביותר מוקדש להתערבויות בגיל הרך (אונסק"ו, 2015). ילדים רבים מבליים את כל תקופת לימודיהם בסביבות של פליטות: תקופת הפליטות הממוצעת לפליט כיום היא 17 שנה, כאשר במקרה של עקורים פנימיים הממוצע הוא 23 שנים. התערבות מוקדמת, אשר מקדמת מוכנות ללימודים בבית הספר, הינה חיונית כדי לתת להם סיכוי לקבל חינוך ראוי.

נאדה אלטר
מנהלת תכניות
חינוכיות
להשפעה
חברתית
בינלאומית, סדנת
רחוב סומסום
(Sesame Workshop),
ניו יורק ארה"ב

קייטי מייב מרפי
יועצת טכנולוגית
בכירה
להתפתחות
ילדים בגיל הרך,
וועדת ההצלה
הבינלאומית
(International
Rescue Committee),
ניו יורק, ארה"ב

אי לכך, קיים צורך בגישה חדישה ואמיצה להתפתחות ילדים בגיל הרך במצבי פליטות - גישה ישימה מבחינה מעשית במערכת הקיימות, ארוכת טווח, עמידה, ושיכולה להיות מיושמת בקנה מידה רחב ומשוכפלת. השותפות בין הארגון ללא מטרת רווח סדנת רחוב סומסום וועדת ההצלה הבינלאומית (IRC) מחברת בין כוחו של התוכן החינוכי של זו ומומחיותה של זו בעבודה עם ילדים ומשפחות במצבי סכסוך. עם למעלה מ-80 שנות ניסיון במענה למשברים ההומניטאריים החמורים ביותר בעולם, השפיעה וועדת ההצלה הבינלאומית על חייהם של 23 מיליון איש ב-40 מדינות.

ואילו לסדנת רחוב סומסום יש כמעט 50 שנות ניסיון ב-150 מדינות, בגיבוש תכנים חינוכיים מבוססי מחקר המותאמים לצרכים הספציפיים של הילדים, כאשר החבובות של רחוב סומסום מלמדות מסרים גם פשוטים וגם מורכבים, תמיד מנקודת מבטו של הילד. התכנים שגובשו באמצעות היוזמות הבינלאומיות של סדנת רחוב סומסום הוכחו כבעלי השפעה מיטיבה על כישוריהם הקוגניטיביים של ילדים, למידתם על העולם, חשיבתם החברתית ועמדותיהם, ואילו חשיפתם של ילדים לתכנים של סדנת רחוב סומסום קשורה לידע רב יותר על הנושאים שכוסו על ידי התכנית (Mares et al., 2015).

תיכנות ותכני מולטימדיה

בעבודה משותפת שואפות סדנת רחוב סומסום וועדת ההצלה הבינלאומית להעניק חוויה משנת חיים למיליוני ילדים סוריים,

▲ צילום: סדנת רחוב סומסום/ראיאן הפרנ

"ילדים הינם
עמידים באופן
יוצא מן הכלל
- את הנזק
שנגרם להם
ניתן להפוך
אם יקבלו
טיפול מתאים
בהקדם"

- עיראקים ולבנוניים, מהלידה ועד גיל שמונה, אשר תחולל שינוי של ממש בכישוריהם הלשוניים, בקריאתם המוקדמת, ובמיומנויותיהם החשבוניות והחברתיות-רגשיות. ההתערבות תתייחס לצרכים הספציפיים של ילדים אלה באמצעות תוכניות ותוכן מולטימדיה.
- תכניות טלוויזיה משודרת חדשות בהשתתפות חבובות, שהן דמויות לחיקוי, שעוצבו באופן שישקף את ניסיונם הייחודי של ילדים פליטים, בדגש על למידה בגיל הרך וכבוד והבנה הדדיים בתוך קהילות עקורים, ובין קהילות עקורים ומארחים
- חומרים שיתמכו בהורים ומטפלים בקידום טיפול מטפח, התפתחות בריאה וחוויות למידה עמוקות
- חומרים לקידום החינוך לגיל הרך במרכזי חינוך וטיפול פורמליים ובלתי פורמליים
- משאבי הכשרה לנותני שירותים העובדים עם ילדים בגיל הרך ומטפליהם.

המטרה היא שההתערבות תהיה אינטנסיבית דיה כדי להיות משנת חיים, אבל יעילה דיה מבחינת עלות תועלת כדי שניתן יהיה להרחיבה לקנה מידה רחב. היא תקים ספרייה רב-שנתית של תוכן גלובאלי שיופץ באמצעות רשתות השותפות הקיימות של וועדת ההצלה הבינלאומית, כולל בתי ספר, מרכזים קהילתיים, תכניות הגנה קהילתית ומרכזי בריאות. היא תחלק תכנים באופן נרחב באמצעות תקשורת מובייל, משודרת ומודפסת, ותמנף את הרשת הרחבה יותר של נותני שירותים התומכים בקהילות פליטים במרחב התגובה הסורי. היא תגיע למשפחות באשר הן, עם תוכן המדבר על צרכיהם המיידיים של ילדים ובונה בסיס חזק עבור רווחתם העתידית. ברגע שינוסה המודל הוא יהיה פתוח כך שאחרים יוכלו ליישם אותו ויהיה ניתן ליישמו בקנה מידה רחב מעבר לאזורי הפעילות הנוכחיים של וועדת ההצלה הבינלאומית.

מחקר בסיסי וניסויים ראשוניים בתכני רחוב סומסום בשפה הערבית, שנעשו ביחד עם צוות וועדת ההצלה הבינלאומית בירדן, מומנו בידי קרן ברנד ון ליר והקרן לחברה פתוחה. היוזמה היא גם אחת משמונה מתחרות בשלב חצי הגמר על מענק Change100 של קרן מק'ארתור

(קרן מק'ארתור, מקוון). שלב הניסוי יאפשר לנו בוועדת ההצלה הבינלאומית ובסדנת רחוב סומסום ליצור מסגרת חינוכית המתמקדת בצרכיהם של ילדים צעירים ומטפלים המושפעים מעקירה וכן יתרום ליוזמה אזורית רחבה יותר בהמשך. מעבר לשלב הניסוי, גישתנו והמחקר שאנחנו יוצרים כחלק מהיוזמה הרחבה יותר יתרמו לעיצוב השירותים הניתנים במערכת ההומניטרית הרחבה יותר.

נושאי המחקר יכללו, לדוגמה, כיצד ילדים בגיל הרך ומשפחותיהם מגיבים לתכנים ולחומרים, אילו פלטפורמות הפצה הן היעילות ביותר, וכיצד מושפעים שינויי התנהגות ותוצאות למידה מחומרי מולטימדיה בהקשרים אלה. נשקיע באופן משמעותי בהערכת השפעה על ידי שילוב ניסוי מבוקר ואקראי בשלב היישום. ניסוי זה יעריך את השפעת ההתערבות על ההתפתחות הפיזית, האוריינות והידע החשבוני, ועל מיומנויות חברתיות-רגשיות. הממצאים שנאספו יסייעו לתרום למודל של עבודה במשברים הומניטאריים עתידיים, תוך יצירת מסגרת שניתן לשכפלה בהקשרים אחרים במשך דורות.

פרטים נוספים

למידע נוסף: sesameworkshop.org/refugees

מקורות

Britto, P.R., Lye, S.J., Proulx, K., Yousafzai, A.K., Matthews, S.G., Vaivada, T., Perez-Escamilla, R. et al. (2016). Nurturing care: promoting early childhood development. *The Lancet* 389(10064): 91-102. Available at: [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(16\)31390-3/abstract](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(16)31390-3/abstract) (accessed May 2017).

MacArthur Foundation. (online). 100&Change. Available at: <https://www.macfound.org/programs/100change/> (accessed May 2017).

Mares, M.L., Sivakumar, G. and Stephenson, L. (2015). From meta to micro: examining the effectiveness of educational TV. *American Behavioral Scientist* 59(14): 1822-46.

UNESCO. (2015) *EFA Global Monitoring Report 2015: Humanitarian Aid for Education – Why it Matters and Why More is Needed*, Policy Paper 2. Paris: UNESCO. Available at: http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/EFA_GMR_-_Humanitarian_Aid_for_Education_Policy_Paper_June_2015.pdf (accessed May 2017).

UNHCR. (online). Facts and Figures about Refugees. Available at: <http://www.unhcr.org/uk/figures-at-a-glance.html> (accessed May 2017).